

216. *Astragalus commixtus* Bunge — Գազ խառն — Астрagal смешанный

CRB 1 ab(i,ii,iii) + 2 ab(i,ii,iii)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA, V. L. Komarov's Botanical Institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.
Манденова И. П. 1962. Astragalus L. Флора Армении, 4: 152. Ереван.
Chamberlain D. F., Matthews W. A. 1970. Astragalus L. Flora of Turkey, 3: 65. Edinburgh.
Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան
Compiler I. G. Arevshatyan

Կարգեցողիա: Կրիտիկական վիճակում գտնվող տեսակ է: Հաճախվում է Անդրկովկասում տեսակը գտնվում է իր ընդհանուր արևադարձային սահմանում: Հայաստանում հայտնի է մեկ պոպուլյացիա, 10 քառ. կմ-ից պակաս տարածման և բնակության շրջանների մակերեսով:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Միամյա բույս՝ մինչև 10 սմ բարձրության՝ խիտ ծածկված կարճ ցցված մազիկներով: Տերևները՝ 2–7 սմ երկարության: Տերևիկները՝ 3–7 զույգ, քրացած զազարով կամ հազիվ նկատելի փորվածքով: Ծաղկաբույլը՝ 1–5 ծաղիկներով: Պսակը՝ բաց մանուշակագույն: Ունդերը՝ գծային, 1–3 սմ երկարության, 3 մմ լայնության, մանգաղաձև կորացած, բերված կտուցով, կարճաբաժնու:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է Երևանի ֆլորիստիկական շրջանում (Երախի լեռնաշղթայի արևմտյան ծայրամասում): AOO 4 քառ. կմ է, լոկալիտետը՝ 1: Հայաստանից բացի, աճում է Նախիջևանում, Անատոլիայում, Հարավարևմտյան և Միջին Ասիայում, Իրանում, Աֆղանստանում և Պակիստանում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ստորին լեռնային գոտում, ծ. մ. 900 մ բարձրության վրա, կավոտ, խճաքարոտ լանջերին, ֆրիգանաման բուսականության մեջ: Ծաղկում է մարտ–ապրիլ ամիսներին, պտղաբերում՝ ապրիլ–հունիսին:

Մահմանափակող գործոններ: Մահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ հողատարածքների յուրացման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանություն չի իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ, ստեղծել նոր ԲՀՊՏ Երախի լեռնաշղթայի վրա:

Category. Critically endangered species. The species is situated in the northern border of the main area of distribution. In Armenia one sub-population is known. The extent of occurrence and area of occupancy are less than 10 km².

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Annual plant 10 cm, densely covered with strict hairs. Leaves 2–7 cm long, pinnate; leaflets in 3–7 pairs, at apex obtuse or slightly emarginated. Inflorescence 1–5-flowered. Corolla light violet. Legumes shortly densely pubescent, 10–30 x 3 mm, linear, falcate, with revolute rostellum.

Distribution. In Armenia it grows in Yerevan (Yerakh mountain range) floristic region. AOO is 4 km², the number of locations is 1. Besides Armenia the species grows in Nakhichevan, Anatolia, South-West and Central Asia, Iran, Afghanistan and Pakistan.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower mountain belt, at the altitude of 900 meters above sea level, on clay, stony slopes, among phryganoid vegetation. Flowering from March to April, fruiting from April to June.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by land development.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: monitoring of the population state, establishment of new specially protected nature area on Yerakh mountain range.

217. *Astragalus corrugatus* Bertol. — Գազ կնճռուր — Астрагал морщинистый

CR B 1 ab(i,ii,iii) + 2 ab(i,ii,iii)

© Օրի Ֆրագման
© Ori Fragman

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA, V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.
Манденова И. П. 1962. Astragalus L. Флора Армении, 4: 152. Ереван.
Chamberlain D. F., Matthews W. A. 1970. Astragalus L. Flora of Turkey, 3: 65. Edinburgh.
Վազմով Ի. Գ. Արևշատյան
Compiler I. G. Arevshatyan

Վարկագրիա: Կրիտիկական վիճակում գտնվող տեսակ է: Հայաստանում հայտնի է ընդամենը մեկ պոպուլյացիա, 10 քառ. կմ-ից պակաս տարածման և բնակության շրջանների մակերեսով:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Միամյա բույս՝ մինչև 20 սմ բարձրությամբ, բույլ ծածկված մանր պարզ մազիկներով: Տերևները՝ 1,5–3,5 սմ երկարությամբ: Տերևիկները՝ 3–8-ական զույգ, զազաքին՝ խար վաղվածքով: Մաղկաբույլը՝ 1–3 ծաղիկներով: Պսակը՝ բաց մանուշակագույն: Ունդերը՝ գծային, 2–4 սմ երկարությամբ, 2 մմ լայնությամբ, մանգաղաձև կորացած, փեղկերը՝ լավ արտահայտված ցանցաձև ջղավորությամբ:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է Երևանի ֆորիստիկական շրջանում (Երասխ գյուղի շրջակայք): AOO 4 քառ. կմ է, յուկայետեղ՝ 1: Հայաստանից բացի, աճում է Նախիջևանում, Արևելյան Անդրկովկասում, Անատոլիայում, Հյուսիսարևմտյան և Միջին Ասիայում, Իրանում, Աֆղանստանում, Պակիստանում և Հյուսիսային Աֆրիկայում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ստորին լեռնային գոտում, ծ. մ. 800 մ բարձրության վրա, արոտներում: Մաղկում է ապրիլ ամսին, պտղաբերում՝ մայիսին:

Մահմանափակող գործոններ: Մահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ հողատարածքների յուրացման, ռոզման, արոտների աղակերպման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Չի պահպանվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել հետազոտական աշխատանքներ պոպուլյացիայի ծավալը և կառուցվածքը ճշտելու և նոր աճելավայրեր հայտնաբերելու համար, պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Critically endangered species. In Armenia one subpopulation is known. The extent of occurrence and area of occupancy are less than 10 km².

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Annual plant up to 20 cm, sparsely covered with simple hairs. Leaves 1,5–3,5 cm long, pinnate; leaflets in 3–8 pairs, at apex deeply emarginated. Inflorescence 1–3-flowered. Corolla light lilac. Legumes linear, falcate, 20–40 x 2 mm; valves with distinct reticulate venation.

Distribution. In Armenia it grows in Yerevan floristic region (surroundings of Yeraskh village). AOO is 4 km², the number of locations is 1. Besides Armenia the species grows in Nakhichevan, East Transcaucasia, Anatolia, South–West and Central Asia, Iran, Afghanistan, Pakistan and North Africa.

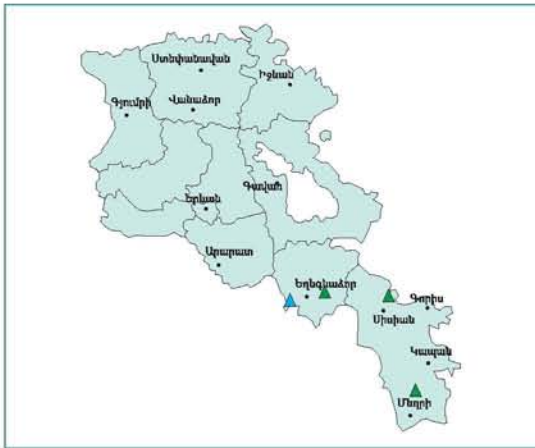
Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower mountain belt, at the altitude of 800 meters above sea level, in saline soil. Flowering in April, fruiting in May.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by land development, irrigation, desalinization of solonchaks.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: survey on population numbers and range, search of new habitats, monitoring of the state of the population.

218. *Astragalus divaricatus* Bunge — Գազ չոված — Астрагал растопыранный

EN B 1 ab(i,ii,iii) + 2 ab(i,ii,iii)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA, V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.
Boissier E. 1872. *Astragalus* L. *Flora Orientalis*, 2: 330. Genevae et Basileae.
Maassoumi A. A. 2000. The genus *Astragalus* in Iran, 4: 22. Tehran.

Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան
Compiler I. G. Arevshatyan

Կարեգործիչ: Վտանգված տեսակ է: Տարածման շրջանի մակերեսը 5000 քառ. կմ–ից պակաս է, բնակության շրջանի մակերեսը՝ 500 քառ. կմ–ից պակաս:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ մաս CITES–ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Բարձրիկանման ցածր փշոտ բիլիկ է: Տերևները՝ 1,5–4 սմ երկարության: Տերևիկները՝ 4–7–ական զույգ: Շաղկապույր՝ գլխիկանման, 2–2,5 սմ տրամագծով, 3–4 ծաղիկներով, նստած տերևների անոթներում: Շաղկապիցները՝ բաժակից կարճ: Բաժակը՝ 9–12 մմ երկարության, քաղտա, առամիկները՝ 6–8 մմ երկարության, խաղանաձև, քարքիչավոր: Պսակը՝ կրեմագույն, դրոշը բաժակից երկար: Սունակը՝ 5–8 մմ երկարության, առջաքելերի երկարությանը հավասար:

Տարածում: Աճում է Գարեղեգիսի (Խաչիկ, Մոզրով և Գնիշիկ գյուղերի միջև) և Ջանգեզուրի (Լեռնագագար՝ Խուստուփ, Մառնակունք և Սպանդարյան գյուղերի միջև) ֆլորիստիկական շրջաններում: EOO 800 քառ. կմ է, AOO՝ 12 քառ. կմ, լոկալիտետները՝ 4: Հայաստանից բացի, աճում է Հյուսիսարևմտյան Իրանում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ենթալպյան գոտում, ծ. մ. 2200–2900 մ բարձրությունների վրա, խճաքաքառ տեղերում, կրաքարերի վրա, մարգագետիններում: Շաղկում է հուլիս ամսին, պաղաքներում՝ օգոստոսին:

Մահմանափակող գործոններ: Մահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, գերաբուծեցում, հողերի յուրացում:

Պահպանության միջոցառումներ: Չի պահպանվում: Անհրաժեշտ է կազմակերպել հետազոտական աշխատանքներ նոր աճելավայրեր հայտնաբերելու համար, իրականացնել սրբալիսյացիայի վիճակի մոնիթորինգ, ստեղծել նոր ԲՀՊՏ Խուստուփ լեռնագագարի վրա:

Category. Endangered species. The extent of occurrence is less than 5000 km², the area of occupancy is less than 500 km².

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Small thorny cushion-shaped undershrub. Leaves 1,5–4 cm long; leaflets 4–7–paired, 2–6 x 1–2 mm. Inflorescence capitate, 2–2,5 cm in diameter, 3–4–flowered, sessile, axillary. Bracts shorter than calyx. Calyx 9–12 mm long, pubescent; teeth 6–8 mm long, setiform, ciliate. Corolla cream-coloured; flag longer than calyx. Style 5–8 mm long, equal to filaments.

Distribution. In Armenia it occurs in Zangezur (Khustup Mountain, between Sarnakunk and Spandaryan villages) and Darelegis (between Khachik, Gnishik and Mozrov villages) floristic regions. EOO is 800 km², AOO is 12 km², the number of locations is 4. Besides Armenia the species grows in North–West Iran.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in sub-alpine belt, at the altitudes of 2200–2900 meters above sea level, in stony places, on limestone, in the meadows. Flowering in July, fruiting in August.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by land development, overgrazing.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: establishment of new specially protected nature area on Khustup mountain, search of new habitats, monitoring of the state of the population.

219. *Astragalus eriopodus* Boiss. — Գազ թավուր — Астрагал пушистый
(= *A. mandenovae* Akhv. et Mirz., ined)

EN B 1 ab(i,ii,iii,iv) + 2 ab(i,ii,iii,iv)

© Կամիլլա Թամանյան
© Kamilla Tamanyan

Կարեգորիա: Վտանգված տեսակ է: Հայտնի են երկու պոպուլյացիաներ: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 500 քառ. կմ-ից պակաս է:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված էր 1 կարգավիճակով՝ ոչնչացման սպառնալիքի ենթակա տեսակ:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Բազմամյա խոտաբույս՝ ծածկված երկար ցցված պարզ մազիկներով: Ցողունները՝ 17–50 սմ բարձրությամբ, ճյուղավորված: Տերևիկները՝ 6–12-ական զույգ, կլոր-էլիպսաձև, վերևից՝ մերկ, տակից՝ խաված: Մողկաբույլը՝ ծաղկաբախից հետո ձգվող և մուրացող: Պսակը՝ կարմիր-մանուշակագույն: Ունյուր՝ առիկով, երկարավուն-ձվաձև:

Տարածում: Աճում է Երևանի (Լեռնագագաթ՝ Երանոս, Ջովաշեն և Գառնի գյուղերի միջև) և Գարեղեգիսի ֆլորիստիկական շրջաններում: EOO 500 քառ. կմ է, AOO՝ 12 քառ. կմ, լոկալիտները՝ 2: Հայաստանից բացի, աճում է Հարավարևելյան Անատոլիայում և Իրանում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Գիպասներ բույս է: Աճում է ստորին և միջին լեռնային գոտիներում, ծ. մ. 800–1400 մ բարձրությունների վրա, գիպասկիր լանջերին, ստփաստանում և ֆրիգանաման բուսականության մեջ: Մողկում է մայիս-հունիս ամիսներին, պտղաբերում՝ հունիսին:

Մահմանափակող գործոններ: Աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ հողատարածքների յուրացման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանություն չի իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Endangered species. Two sub-populations are known. The extent of occurrence and area of occupancy are less than 500 km².

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 1: Endangered species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial herb, covered with simple long squarrose hairs. Stems 17–50 cm, branched. Leaflets 6–12-paired, rounded-elliptic, glabrous from above, pubescent from below. Inflorescence elongating and becoming loose after flowering. Corolla reddish-violet. Legumes on peduncle, oblong-ovoid.

Distribution. In Armenia it occurs in Yerevan (Yeranos Mountain, between the villages Zovashen and Garni) and Darelegis (Yeghegis) floristic regions. EOO is 500 km², AOO is 12 km², the number of locations is 2. Besides Armenia the species grows in North-East Anatolia and Iran.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower and middle mountain belts, at the altitudes of 800–1400 meters above sea level, on the gypsaceous slopes, in the steppes and among phryganoid vegetation. Flowering from May to June, fruiting in June.

Limiting factors. Loss/degradation of habitats caused by land development.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: monitoring of the population state.

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA, V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.

Красная книга Армянской ССР. 1989: 109. Ереван.

Манденова И. П. 1962. Astragalus L. Флора Армении 4: 144. Ереван.

Chamberlain D. F., Matthews V. A. 1970. Flora of Turkey 3: 88. Edinburgh.

Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան

Compiler I. G. Arevshatyan

220. Astragalus globosus Vahl — Գազ գնդաձև — Астрагал шаровидный

$$CRB\ 1\ ab(i,ii,iii) + 2\ ab(i,ii,iii)$$

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Սկզբնաղբյուրներ\References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի,
Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հեղբարիությունների նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA,
V.L.Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.

Аревшатян И. Г. 1995. Ревизия *Astragalus* (Fabaceae) Армении. Секции *Chlorosphaerus* и *Hololeuceae*. Бот. журн. (Санкт-Петербург), 80, 4: 96–101.

Chamberlain D. F., Matthews V. A. 1970, *Astragalus* L. Flora of Turkey, 3: 220. Edinburgh.

Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան

Compiler I. G. Arevshatyan

Կարեգործի: Կրիսիսիսական վիճակում գտնվող տեսակ է: Հայտնի է միայն մեկ պոպուլյացիա: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 10 քառ. կմ–ից պակաս է:

Հայաստանի Կարմիր զորքի ստաջին հրատարակության մեջ
ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Բազմամյա, անցառուն բույս՝ 5–15 սմ բարձրության՝ խիտ ծածկված երկնայր մազիկներով: Տերեխիկները՝ 10–18-գույգ, նեղ-էլիպսաձև, բավառ: Ողկույզը՝ խիտ, գնդաձև, ամուր ստիկով: Շաղկապիցները՝ համաբայա բաժակին հավասար: Պսակը՝ դեղին, դրշը՝ 16–18 մմ երկարության: Ունդերը՝ երկարավուն, խավառ, 7 մմ երկարության, 3 մմ լայնության:

Տարածում: Հայաստանում միակ աճերկալայրը գտնվում է Վերին Ախուրյանի ֆորքիտիկական շրջանում՝ Եգնասար լեռնագագաթի վրա: AOO 4 քառ. կմ է, լոկալիտետը՝ 1: Հայաստանից բացի, աճում է Արևելյան Անատոլիայում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիզիոգենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ենթալյալան զուտում, ծ. մ. 2300 մ բարձրության վրա, մարգագետիններում: Մտղկում է հունիս–հուլիս ամիսներին, պտղաբերում՝ հուլիս–օգոստոսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, ինտենսիվ արածեցում:

Պահպանության միջոցառումներ: Տեսակի աճեցվածքը պահպանվում է «Արփի լիճ» ազգային պարկի տարածքում: Աճեցվածքն է իրականացնել հետազոտական և խառնատեսքներ՝ պտպույցային ծավալը և կառուցվածքը ճշտելու և հոր աճեցվածքներ հայտնաբերելու համար, պտպույցային փնտրելու մոնիթորինգ:

Category. Critically endangered species. In Armenia one sub-populations is known. The extent of occurrence and area of occupancy are less than 10 km².

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial stemless plants, covered with bipartite hairs. Leaflets 10–18–paired, narrowly elliptic, pubescent. Raceme dense, globose; peduncle firm. Bracts almost equal to calyx. Corolla yellow; flag 16–18 mm long. Legumes oblong, pubescent, 7 x 3 mm.

Distribution. In Armenia the only habitat is situated in Upper Akhuryan floristic region, on Yeznasar Mountain. AOO is 4 km², the number of locations is 1. Besides Armenia the species grows in East Anatolia.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in sub-alpine belt, at the altitude of 2300 meters above sea level, in meadows. Flowering in June–July, fruiting in July–August.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, intensive grazing.

Conservation actions. The species is located in "Arpi Lich" National Park. Necessary: survey on population numbers and range, search of new habitats, monitoring of the state of the population.

221. *Astragalus grammocalyx* Boiss et Hohen. — Գազ խզմզ արածակ — Астрагал неписанный

$$CRB\ 1\ ab(i,ii,iii) + 2\ ab(i,ii,iii)$$

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի,
Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության
ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության
ինստիտուտի հեղափոխման նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA,
V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of
Botany of AS of Georgia.

Красная книга Армянской ССР 1989: 110. Ереван.

Манденова И. П. 1962. *Astragalus* L. Флора Армении, 4: 176. Ереван.

Борисова А. Г. 1946. *Astragalus* L. Флора СССР, 12: 424. М., Л.

Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան
Compiler I. G. Arevshatyan

Կարեկցորիս: Կրիսիսկական վիճակում զանվող տեսակ է: Հայտնի է մեկ պոպուլյացիա՝ կազմված երկու լոկալիտետներից, որոնց միջև հեռավորությունը 40 կմ է: Արեալը՝ խիստ մասնատված է: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 10 քառ. կմ-ից պակաս է:

Հայաստանի Կարմիր զքբի առաջին հրատարակության մեջ
ընդգրկված էր 2 կարգավիճակով՝ հազվագյուտ տեսակ:

CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում ընդգրկված չէ:

Նկարագրություն: Բազմամյա անցողուն, կանաչանոխազույց, ստորգետնյա բնձառյուկներով բույս՝ խիտ ծածկված ցցված պարզ մազիկներով: Տերևիկները՝ 10–16–ական զույգ, ձվաձև–էլիպսաձև: Ծաղկաբույլը՝ խիտ, պտղի ժամանակ չբեկկարացող: Բաժանյալ կարճ, ամրան, ամբիշ ուշ ձվաձև փքված, խաված: Պտակը՝ մանրաշաղկապուն:

Տարաբավում: Հայաստանում համընդհանուր է միայն Գեղամի ֆուրբիստիկական շրջանում (Չառ և Բյանքան գյուղերի միջև, «Ժտարավի անտառ») պետական արգելոցը: AOO՝ 8 քառ. կմ, լուխլիխտաները՝ 2: Հայաստանից բացի, աճում է Նախիջևանում և Հյուսիսային Իսրաւում:

Կենսաբանական, Էկոլոգիական և Ֆիզիոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ենթալպյան գոտում, ծ. մ. մոտ 2500 մ բարձրության վրա, չոր լանջերին քարաքվածքների վրա, մարզագենուտատիպատանում, գիհու մուսրախտառում: Մայկում է մայիս–հունիս ամիսներին, սպտաբերքում՝ հունիս–հոկտեմբ:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ հողատարածքների յուրացման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պապարկացիայի մեծ մասը պահպանվում է «Խոսքովի ամսատ» պետական արգելոցի տարածքում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պապարկացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Critically endangered species. One sub-population is known consisting of two locations, the distance between which is 40 kilometers. The area of distribution is severely fragmented. The extent of occurrence and area of occupancy are less than 10 km².

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 2: Rare species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial stemless grayish-blue plant with subterranean stolons. Pubescence dense, squarrose, of simple hairs. Leaflets 10–16-paired, ovate-elliptic. Inflorescence dense, not elongating after flowering. Calyx tubular, later ovoid, inflated, pubescent. Corolla violet.

Distribution. In Armenia it occurs in Gegham floristic region (between the villages Zar and Qyankyan, "Khosrov Forest" State Reserve). AOO is 8 km², the number of locations is 2. Besides Armenia the species grows in Nakhichevan and North Iran.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in sub-alpine belt, at the altitude of 2500 meters above sea level, on dry slopes, screens, in the meadow-steppe, in juniper open forest. Flowering from May to June, fruiting from June to July.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by land development.

Conservation actions. Part of the population grows in "Khosrov Forest" State Reserve. Necessary: monitoring of the population state.

222. *Astragalus guttatus* Banks et Sol. — Գազ թմալոր — Астрагал крапчатый (= *A. striatellus* Pall. ex M. Bieb.)

EN B 1 ab(i,ii,iii) + 2 ab(i,ii,iii)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA, V.L.Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.

Манденова И. П. 1962. *Astragalus* L. Флора Армении, 4: 151. Ереван.

Chamberlain D. F., Matthews W. A. 1970. *Astragalus* L. Flora of Turkey, 3: 66. Edinburgh.

Townsend C. C. *Astragalus* L. Flora of Iraq, 3: 276. Baghdad.

Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան

Compiler I. G. Arevshatyan

Կարեգործիչ: Վտանգված տեսակ է: Հայտնի է ընդամենը մեկ պոպուլյացիա 500 քառ. կմ-ից պակաս տարածման և բնակության շրջանների մակերեսով: Արևալը մասնատված է:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Միամյա մերկ բույս՝ 8–20 սմ բարձրության: Տերևները՝ 2,5–5,5 սմ երկարության: Տերևիկները՝ 4–9-ական զույգ: Ծաղկարայրը՝ 1–3 ծաղիկներով: Պսակը՝ բաց գույնի, դրոշմ մանուշակագույն ջղերով, 6–9 մմ երկարության: Ունդերը՝ ռաիկով, կիսաբունածև, 12–22 մմ երկարության, 4–5 մմ լայնության:

Տարածում: Հանդիպում է Երևանի ֆլորիստիկական շրջանում («Էրեբունի» պետական արգելոց, Զրվեժի անտառաբույսակ, Երասխի լեռնաշղթայի արևմտյան ծայրամաս): EOO 90 քառ. կմ է, AOO՝ 16 քառ. կմ է, լոկալիտները՝ 3: Հայաստանից բացի, աճում է Դաղստանում, Արևելյան Անդրկովկասում, Դրիմում, Անատոլիայում, Հարավարևմտյան և Միջին Ասիայում, Իրանում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է միջին լեռնային գոտում, ծ. մ. 1200–1400 մ բարձրությունների վրա, չոր կավային տեղերում, տափաստանային բուսականության կազմում: Ծաղկում է ապրիլ–մայիս ամիսներին, պտղաբերում՝ մայիս–հունիսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ գյուղատնտեսական հանդակների համար հողատարածքների յուրացման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պոպուլյացիայի մի մասը պահպանվում է «Էրեբունի» պետական արգելոցի տարածքում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Endangered species. Only one sub-population is known. The extent of occurrence and area of occupancy are less than 500 km². The area of distribution is fragmented.

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Annual glabrous plant 8–20 cm. Leaves 2,5–5,5 cm, pinnate; leaflets in 4–9 pairs. Inflorescence 1–3-flowered. Corolla light blue; flag with violet veins, 6–9 mm long. Legumes pedunculate, semilunate, 12–22 x 4–5 mm.

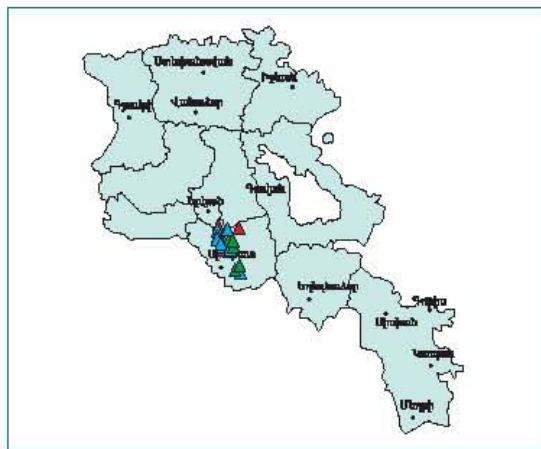
Distribution. In Armenia it is found in Yerevan (“Erebuni” State reserve, Djrvzh forest grove, Yerakh mountain range) floristic region. EOO is 90 km², AOO is 16 km², the number of locations is 3. Besides Armenia the species grows in Dagestan, East Transcaucasia, the Crimea, Anatolia, South-West and Middle Asia, Iran.

Ecological, biological and phytocenological peculiarities. Grows in middle mountain belt, at the altitudes of 1200–1400 meters above sea level, on dry clay places, among steppe vegetation. Flowering from April to May, fruiting from May to June.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by land development for arable purposes.

Conservation actions. Part of the population grows in “Erebuni” State Reserve. Necessary: monitoring of the population state.

ENB 1 ab(i,ii) + 2 ab(i,ii)

© Էլեոնորա Գաբրիելյան
© Eleonora Gabrielyan

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումի նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA.
Гроссгейм А. А. 1952. Род Astragalus L. Флора Кавказа 2, 5: 3. М., Л.
Манденова И. П. 1962. Род Astragalus L. Флора Армении, 4: 203. Ереван
Тахтаджян А., Федоров Ан. 1972. Род Astragalus L. Флора Еревана: 163. Л.
Վազմոզի Դ. Գ. Արևշատյան
Compiler I. G. Arevshatyan

Նարեգորիա: Վտանգված տեսակ է: Հայաստանի ենդեմիկ է: Տարածման շրջանի մակերեսը 5000 քառ. կմ-ից պակաս է, բնակության շրջանի մակերեսը՝ 500 քառ. կմ-ից պակաս:

Հայաստանի Նարեգոր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Անցողում բույս՝ ծաղկակիրները դուրս են գալիս տերևների արմատամերձ վարդակից: Տերևները՝ պարզ, կարճ տերևակոթով, ձվաձև-կլոր կամ համարյա երկկամաձև, երկու կողմից խիտ առնեղմ խավատ: Ծաղկակիրները՝ կարճ, մինչև 5 սմ երկարության, 3–7 ծաղիկներով: Պսակը՝ դեղին: Ունդերը՝ էլիպսաձև երկարավուն, 4–5 սմ երկարության, 1,5 սմ լայնության: Տեսակը առանձնահատուկ տարածումիկ դիրք ունի՝ միակ ներկայացուցիչն է մոնոտիպ Holophyllum Boriss սեկցիայի:

Տարածում: Աճում է Երևանի ֆլորիստիկական շրջանում (Երանոս լեռնազանգաք, Երախի և Մոսի լեռնաշղթաներ): EOO 640 քառ. կմ է, AOO՝ 32 քառ. կմ: Լոկալիտետները՝ 4:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ստորին լեռնային գոտում, ծ. մ. 800–1000 մ բարձրությունների վրա, մերգելային կրաքարերից կազմված չոր խճաքարոտ լանջերին, ավազային անապատում: Ծաղկում է ապրիլ–մայիս ամիսներին, պտղաբերում՝ մայիս–հունիսին: Աճելավայրերում բույսերի խտությունը՝ 1 քառ. կմ-ի վրա 20–30 անհատ է:

Մասնաանափակ գործոններ: Մասնաանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճելավայրերի կորստի կամ դեգրադացիայի՝ արածեցման և գյուղատնտեսական հանքակների ընդարձակման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Աճելավայրերից մեկը պահպանվում է «Խոսրովի անտառ» պետական արգելոցի «Գոռավանի ավազուտներ» արգելավայրում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պապուլացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Endangered species. Endemic of Armenia. The extent of occurrence is less than 5000 km², the area of occupancy is less than 500 km².

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Stemless plant. Scapes coming from radical leaf rosette. Leaves simple, shortly petiolate, ovate–rounded or almost reniform, densely appressed pubescent on the both sides. Scapes short, up to 5 cm long, 3–7-flowered. Corolla pink. Legumes elliptic–oblong, 4–5 x 1,5 cm. Taxonomically isolated species, belonging to monotypic section Holophyllum Boriss.

Distribution. In Armenia it grows in Yerevan (Yeranos Mountain, Yerakh and Urts mountain range)s floristic region. EOO is 640 km², AOO is 32 km², the number of locations is 4.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower mountain belt, at the altitudes of 800–1000 meters above sea level, on dry stony slopes consisting of marl–lime, in sandy desert. The density of the plants in the habitat is 20–30 individuals per 1 square kilometer. Flowering from April to May, fruiting from May to June.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by land development for arable purposes and grazing.

Conservation actions. Part of the population grows in “Sands of Goravan” Reservation included into “Khosrov Forest” State Reserve. Necessary: monitoring of the population state.

224. *Astragalus humilis* M. Bieb. — Գաղ ցածր — Астрагал низкий

$$CRB\ 1\ ab(i,ii,iii,iv) + 2\ ab(i,ii,iii,iv)$$

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Սկզբնաղբյուրներ\References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի,
Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության
ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության
ինստիտուտի հեղբարիությունների նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA,
V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of
Botany of AS of Georgia.

Аревшатян И. Г. 2007. Новые виды Fabaceae для флоры Кавказа и Армении. Флора, растительность и растительные ресурсы Армении, 16: 92–93.

Борисова А. Г. 1946. *Astragalus* L. Флора СССР, 12: 590. М., Л.

Манденова И. П. 1982. Критические заметки о некоторых видах секции *Tachycercis* рода *Astragalus* L. Заметки по систематике и географии растений. 38: 8–13. Тбилиси.

Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան

Compiler I. G. Arevshatyan

Կարեգործի: Կրիտիկական վիճակում գտնվող տեսակ է: Հայտնի է ընդամենը մեկ պոպուլյացիա ինտենսիվ գյուղատնտեսական գործունեության գոտում: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 10 քառ. կմ–ից պակաս է:

Հայաստանի Կարմիր զորքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Բազմամյա անցորդն բույս՝ խիտ ծածկված կարճ առնետը կամ կիսաառնետը երկմայր մագիկներով: Տերևները 7-15 սմ երկարությամբ, տերևիկները՝ 7-14-ական զույգ, էլիպսաձև: Ծաղիկաբույլը՝ աղկույզ համարյա արմատամերձ, մուգ, քիչ ծաղիկիկներով, շատ կարճ կոթով: Պսակը՝ 21-26 մմ երկարությամբ, դրաշը բաց մանուշակագույն, մազակեր և թիավները՝ դեղին: Ունդերը՝ 8-10 մմ երկարությամբ, խիտ կիսաառնետով խավոտ, ձվաձև բութ, դեպի մեջքը քեր կորացած թզաձև կառուցով:

Տարածում: Աճում է Զանգեզուրի ֆորֆադիկական շրջանում (Սիսիան քաղաքի շրջակայք): AOO 8 քառ. կմ է, ակալիտետը՝ 1: Հայաստանից բացի, աճում է Վրաստանում, Արևելյան և Հարավային Անատոլիայում, Հյուսիսարևելյան Իրաքում և Հյուսիսային Իրանում:

Կենսաբանական, Էկոլոգիական և Ֆիզիոգենոլոգիական
առանձնահատկություններ: Աճում է վերին լեռնային գոտում, ծ.
մ. 1800 մ բարձրության վրա, չոր քարքարոտ լանջերին, մարգագետ-
նառափառանոցում: Շաղկում է մայիս-հունիս ամիսներին, պաղա-
րերում՝ հունիս-հուլիսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ հողատարածքների յուրացման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանություն չի իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պաշտոնացիայի վիճակի մոնիթորինգ, ստեղծել նոր ԲՀՊՏ Միսիսի շրջակայքում:

Category. Critically endangered species. One sub-populations is known located in the area of intensive agricultural activities. The extent of occurrence and area of occupancy are less than 10 km².

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial stemless plant densely covered with adpressed or slightly adpressed bipartite hairs. Leaves 7–15 cm long; leaflets 7–14-paired, elliptical, 5–13 x 2.5–4 mm. Racemes loose, few-flowered; peduncle is very short. Corolla 21–26 mm long; flag light lilac; carina and wings yellow. Legumes 8–10 mm long, densely covered with semiadpressed hairs, ovate, obtuse, with subulate rostellum, oblique turned to the dorsal side.

Distribution. In Armenia it occurs in Zangezur floristic region (surroundings of Sisian town). AOO is 8 km², the number of locations is 1. Besides Armenia the species grows in Georgia, East and South Anatolia, North-East Iraq and North Iran.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in upper mountain belt, at the altitude of 1800 meters above sea level, on dry stony slopes, in meadow-steppes. Flowering from May to June, fruiting from June to July.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by land development.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: establishment of new specially protected nature area in the surroundings of Sisian, monitoring of the population state.

225. *Astragalus karabaghensis* Bunge — Գազ դաշտերի — Астрагал карабахский
$$ENB \mid ab(i,ii,iii) + 2 ab(i,ii,iii)$$

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Մկգրնադրություններ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի,
Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հեղաբախումների նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA,
V.L.Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of
Botany of AS of Georgia.

Манденова И. П. 1962. *Astragalus* L. Флора Армении, 4: 163. Ереван.

Chamberlain D. F., Matthews V. A. 1970. *Astragalus* L. Flora of Turkey, 3: 126. Edinburgh.

Zarre Sh., Maassoumi A. A., Podlech D. 2008. *Astragalus* L. *Flora Iranica*, 177: 33. Graz.

Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան

Compiler I. G. Arevshatyan

Կարեգորիա: Վտանգված տեսակ է: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 500 քառ. կմ–ից պակաս է:

Հայաստանի Կարմիր զորքի առաջին հրատարակության մեջ
ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Թուփ՝ փշոտ, բարձանման ճյուղավորված, 20–30 սմ բարձրությամբ: Տերևները՝ 4–6 սմ երկարությամբ: Տերևիկները 6–9–ական զույգ, համարյա մերկ: Մաղիկները՝ փնջերով հավաքված խիստ մոտեցած տերևների ամուրքներում՝ առաջացնելով զլխիկանման ծաղկաբայլ 2,5–3 սմ տրամագծով: Բաժակը՝ խավոտ, ստամբիկները՝ խաղանման, երկար բարբիչավոր, խաղովակից բավականին երկար: Պսակը՝ բաժակից չբերանագնացող, վառ վարդագույն: Պրոտի թիթեղը՝ առանց ականջուկների:

Տարածում: Աճում է միայն Դարեղեղիսի ֆորթստիկական շրջանում (Այսրի կիրճ, Խաչիկ և Գ-միշիկ գյուղերի միջև): EOO 70 բառ. կմ է, AOO՝ 12 բառ. կմ, լույսիատեաները՝ 2: Հայաստանից բացի, աճում է Նախիջևանում, Ղարաբաղում, Արևելյան Անատոլիայում և Հյուսիսատլանտյան Իրանում:

Կենսաբանական, Էկոլոգիական և Ֆիզիոգենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է վերին լեռնային գոտում, ծ. մ. 1800–2300 մ բարձրությունների վրա, չոր քարքարոտ կավային լանջերին, տափաստանում և մարգագետնատափաստանում: Շաղկուն է հուլիս–օգոստոս ամիսներին, պտղաբերում՝ օգոստոս–սեպտեմբերին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ հողատարածքների յուրացման հետևանքով:

Պաշտպանության միջոցառումներ: Չի պաշտպանվում: Անհրա-
ժեշտ է իրականացնել պրաբյուլացիայի վիճակի մոնիթորինգ, ստեղ-
ծել նոր ԲՀՊՏ Ալարի կերճում:

Category. Endangered species. The extent of occurrence and area of occupancy are less than 500 km².

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Thorny cushion-shaped branched undershrub 20–30 cm. Leaves 4–6 cm long; leaflets 6–9-paired, 2–6 x 1–2 mm, almost glabrous. Flowers in approximate axillary fascicles, forming capitate inflorescence 2.5–3 cm in diam. Calyx covered with long, squarrose hairs; teeth setiform, much longer than tube, with long cilia. Corolla not exceeding the calyx, bright pink; lamina of flag not auriculate, gradually narrowed in wide claw.

Distribution. In Armenia it occurs only in Darelegis (Ayar gorge, between the villages Khachik and Gnishik) floristic region. EOO is 70 km², AOO is 12 km², the number of locations is 2. Besides Armenia the species grows in Nakhichevan, Karabagh, East Anatolia and North-West Iran.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in upper mountain belt, at the altitudes of 1800–2300 meters above sea level, on dry stony and clay slopes, in the steppes and meadow-steppes. Flowering from July to August, fruiting from August to September.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by land development.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: establishment of new specially protected nature area in the Ayar gorge, monitoring of the population state.

226. *Astragalus karakuschensis* Gontsch. — Գազ կարակուշի — Астрагал каракушский

EN B 1 ab(i,ii,iii,iv) + 2 ab(i,ii,iii,iv)

© Էլեոնորա Գաբրիելյան
© Eleonora Gabrielyan

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA, V.L.Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.
Красная книга Армянской ССР, 1990: 111. Ереван.
Манденова И. П. 1962. *Astragalus* L. Флора Армении, 4: 176. Ереван.
Сытин А. К. 2004. Конспект кавказских астрагалов (*Astragalus* L., Fabaceae) секции Anthylloides DC. Новости сист. высш. раст. 36: 149–159. Санкт-Петербург.
Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան
Compiler I. G. Arevshatyan

Վարկերոգրիա: Վասնզված տեսակ է: Տարածման շրջանի մակերեսը 5000 քառ. կմ–ից պակաս է, բնակության շրջանի մակերեսը՝ 500 քառ. կմ–ից պակաս: Աճում է հողերի ինտենսիվ յուրացման գոտում:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ բնոգրված էր 2 կարգավիճակով՝ հազվագյուտ տեսակ:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Բազմամյա ստորգետնյա փայտացող ընձյուղներով բույս՝ 5–10 սմ բարձրության՝ խիտ ծածկված կարճ ցցված պարզ մազիկներով: Տերևները՝ 1,5–3 սմ երկարության: Տերևիկները՝ 8–10–ական զույգ, էլիպսաձև: Ճաղկակիքները՝ 3–5 սմ երկարության: Ճաղկաբույրը՝ 5–8 ծաղիկներով, նուրբ: Բաժակը՝ ծաղկելիս փրփոլ, ծիրանագույն, ջրավորված: Պսակը՝ սկզբում բաց գույնի, հետո կարմրող:

Տարածում: Աճում է Երևանի (գյուղ Չարմա) և Դարեղեզի (Խաչիկ, Գնիշիկ, Մոզրով գյուղերի շրջակայք) ֆորիստիկական շրջաններում: EOO 740 քառ. կմ է, AOO՝ 24 քառ. կմ, լոկալիտետները՝ 4: Հայաստանից բացի, աճում է Նախիջևանում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է միջին և վերին լեռնային գոտիներում, ծ. մ. 1600–2700 մ բարձրությունների վրա, կրաքարային քարքարոտ լանջերին: Ճաղկում է հունիս ամսին: Բնական պոպուլյացիաների վրա կատարված դիտարկումները և Երևանի բուսաբանական այգում ստեղծված բույսերի բազմամյա ուսումնասիրությունները ցույց տվեցին, որ տեսակը կորցրել է գեներատիվ բազմացման ունակությունը, իսկ վեգետատիվ բազմացումն ընթանում է չափազանց դանդաղ:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, վերաբնակության ցածր ունակություն, աճնալժայրի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ հողատարածքների յուրացում գյուղատնտեսական գործունեության ինտենսիվացման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանություն չի իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Endangered species. The extent of occurrence is less than 5000 km², the area of occupancy is less than 500 km². The species grows in the intensive land use zone.

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 2: Rare species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial plant 5–10 cm, with underground lignose stolons. Pubescence dense, of short, squarrose, simple hairs. Leaves 1,5–3 cm long; leaflets 8–10–paired, 3,5–5 mm long. Peduncles 3–5 cm long. Inflorescence 5–8–flowered, loose. Calyx inflating during the flowering, with purple veins. Corolla light, later turning red.

Distribution. In Armenia it occurs in Yerevan (village Chatma) and Darelegis (between the villages Khachik, Gnishik and Mozrov) floristic regions. EOO is 740 km², AOO is 24 km², the number of locations is 4. Besides Armenia the species grows in Nakhichevan.

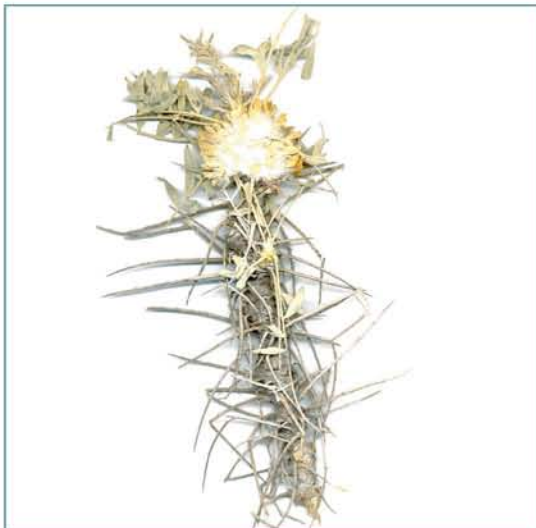
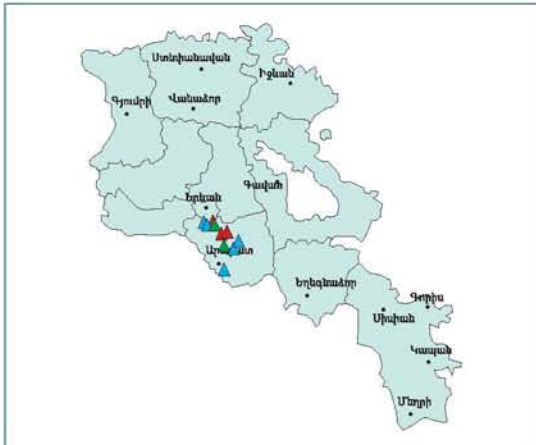
Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in middle and upper mountain belts, at the altitudes of 1600–2700 meters above sea level, on lime stony slopes, in the steppes and meadow–steppes. Flowering in June. The observations made on natural populations and the perennial investigations of the plants grown in Yerevan Botanical Garden have shown that the species has lost its ability of generative reproduction and vegetative reproduction takes place very slowly.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, small ability of reproduction, loss/degradation of habitats caused by intensive agricultural activities.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: monitoring of the population state.

227. *Astragalus karjaginii* Boriss. — Գազ Կարյագինի — Астрагал Карягина

EN B 1 ab(i,ii,iii) + 2 ab(i,ii,iii)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
 © Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Կարեգործիա: Վտանգված տեսակ է: Հայտնի է քնդամենը մեկ պոպուլյացիա: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 500 քառ. կմ-ից պակաս է: Աճում է ինտենսիվ գյուղատնտեսական գործունեության գոտում:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Թուփ՝ փշոտ, համարյա մերկ, բարձրիկաման 60-70 սմ, 30-40 սմ բարձրության: Տերևները՝ 3-12 սմ երկարության: Տերևիկները՝ 4-7-ական զույգ, կաշեկերպ, թխտկապույտ-կանաչ: Ծաղկաբույլը՝ տափակած-գնդաձև, 3-5 սմ տրամագծով: Պսակը՝ դեղին, հազվադեպ կարմրավուն, դրոշը՝ 17-22 մմ երկարության:

Տարածում: Աճում է Երևանի (Գառնի, Գողթ, Չաթմա, Բայբուրդ գյուղերի շրջակայք, Ուտաուակունք գետի կիրճ, Ուրծի լեռնաշղթա) և Գեղամի (Գեղայար) ֆորքստիկական շրջաններում: EOO 370 քառ. կմ է, AOO՝ 36 քառ. կմ, լոկալիտները՝ 4: Հայաստանից բացի աճում է Նախիջևանում և Հյուսիսարևմտյան Իրանում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիդոգենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է միջին և վերին լեռնային գոտիներում, ծ. մ. 900–2200 մ բարձրությունների վրա, բարավիվածքների վրա, չոր քարքարոտ և խճաքարոտ լանջերին, գիհու մոսարմատում: Ծաղկում է հունիս–հուլիս ամիսներին, պտղաբերում՝ հուլիս–օգոստոսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, պոպուլյացիայի փոքր խտություն, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ հողատարածքների յուրացման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պոպուլյացիայի մեծ մասը պահպանվում է «Թոսրովի անտառ» պետական արգելոցի տարածքում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Endangered species. Only one sub-population is known. The extent of occurrence and area of occupancy are less than 500 km². The species grows in the zone of intensive agricultural activities.

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Thorny, almost glabrous, cushion-shaped branched shrub, 30–40 cm. Leaves 3–12 cm long; leaflets 4–7-paired, coriaceous, glaucous-green, 10–35 x 4–8 mm. Inflorescence compressed-globular, 3–5 cm in diam. Corolla yellow, rarely reddish; flag 17–77 mm long.

Distribution. In Armenia it occurs only in Yerevan (Ukhtuakunk river gorge, surroundings of Garni, Goght, Chatma, Bayburd villages, Urts mountain range) and Gegham (Gelaysor) floristic regions. EOO is 370 km², AOO is 36 km², the number of locations is 4. Besides Armenia the species grows in Nakhichevan and North-West Iran.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in middle and upper mountain belts, at the altitudes of 900–2200 meters above sea level, on scree, dry stony slopes, in open juniper forest. Flowering from June to July, fruiting from July to August.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, small density of the population, loss/degradation of habitats caused by land development.

Conservation actions. Part of the population grows in “Khosrov Forest” State Reserve. Necessary: monitoring of the population state.

Մկրգրնադրյուններ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA, V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.

Борисова А. Г. 1946. Astragalus L. Флора СССР, 12: 377. М., Л.

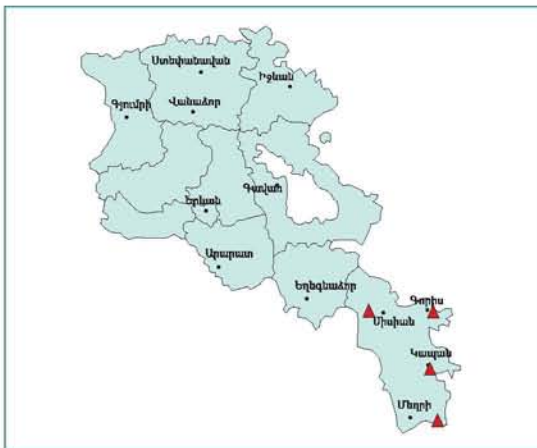
Манденова И. П. 1962. Astragalus L. Флора Армении, 4: 164. Ереван.

Zarre Sh., Maassoumi A. A. and Podlech D. 2008. Astragalus L. III. Flora Iranica, 177: 10. Wien.

Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան

Compiler I. G. Arevshatyan

228. *Astragalus kirpicznikovii* Grossh. — Գազ Կիրպիշնիկովի — Астрагал Кирпичникова

$$ENB \ 1 \ ab(i,ii,iii,iv) + 2 \ ab(i,ii,iii,iv)$$

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Սկզբնաղբյուրներ\References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի,
Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հեղբայրամուսնի երեքեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA,
V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of
Botany of AS of Georgia.

Красная книга Армянской ССР. 1989: 112. Ереван.
Манденова И. П. 1962. *Astragalus* L. Флора Армении, 4:
135. Ереван.

Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան
Compiler I. G. Arevshatyan

Կարեւորիս: Վտանգված տեսակ է: Անդրկովկասի էնդեմիկ է: Տարածման շրջանի մակերեսը 5000 քառ. կմ-ից պակաս է, բնակության շրջանի մակերեսը՝ 500 քառ. կմ-ից պակաս:

Հայաստանի Կարմիր զրքի ստաֆին հրատարակության մեջ ընդգրկված էր 2 կարգավիճակով՝ հազվագյուտ տեսակ:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Բազմամյա անցողիկ բույս՝ ծածկված պարզ մազիկներով: Տերևները՝ կենտ-փետրածև, 8-35 սմ երկարությամբ: Տերևիկները՝ 8-21-սկսած զույգ, վերևից՝ մերկ, տակից՝ խափած, էլիպսածև: Շաղկակիքները 0,5-1 սմ երկարությամբ, սակավածաղիկ: Շաղկակիքը՝ կարճացած, փնջածև, հստակ աբսոստամերձող կողմերով: Պսակը՝ դեղին: Դրոշը՝ 18-23 սմ երկարությամբ: Մռնակը՝ սպիտակ մերկ: Ունդերը՝ 10-20 մմ երկարությամբ, խափած:

Տարածում: Հանդիսաւմ է Զանգեզուրի (Անգեղակոթ գյուղի շրջակայք, Գոթիս քաղաքի եւ Տեղ գյուղի միջև) եւ Մեղրու (Շվանմիծոթ եւ Նոյակաղի գյուղերի միջև) փոքրիակալիկաւմ շրջաններում: ԵՕՕ 1460 քաւ. կմ է, ԱՕՕ՝ 16 քաւ. կմ, լոկալիտաւմները՝ 4: Հայատաւմից քաղի աւնում է մաւկ Արեւելաւմ Անդուրիտաւմ եւ Արեւմաւմ Իտաւմ:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիզիոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Անում է ստորին և միջին լեռնային գոտիներում, ծ. մ. 650–1850 մ բարձրությունների վրա, չոր բարձրալեռնային լեռնաշղթաների մեջ, գլխի նոսրանաւաւում, ֆիզիոնոմիան բուսականություն մեջ: Մարկում է ապրիլ–մայիս սմիաներին, պտղաւեւում մայիս–հունիսին:

Սահմանափակող գործոններ: Աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ հողատարածքների թորագման և արածեզման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանություն չի իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել հետազոտական աշխատանքներ պապուլացիայի ծավալը և կառուցվածքը ճշտելու և նոր սննդավայրեր հայտնաբերելու համար, պապուլացիայի վիճակի մոնիթորինգը, ստեղծել նոր ԲՀՊՏ Նյութադրի և Եվանիժնոբ գյուղերի շրջակայքում:

Category. Endangered species. Endemic of Transcaucasia. The extent of occurrence is less than 5000 km², the area of occupancy is less than 500 km². The species grows in the zone of intensive agricultural activities.

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 2: Rare species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial stemless plant, covered with simple hairs. Leaves imparipinnate, 8–35 mm long; leaflets 8–21–paired, glabrous from above, pubescent from beneath, elliptical, 5–20 x 2–10 mm. Peduncles 0.5–1 cm long. Raceme few-flowered, shortened, fasciculate. Corolla yellow; flag 18–23 mm long. Style under stigma glabrous. Legumes 10–20 cm long, covered with long squarrose hairs.

Distribution. In Armenia it occurs in Zangezur (surroundings of Angeghakot village, between Goris city and the village Tegh) and Meghri (between the villages Shvanidzor and Nyuvadi) floristic regions. EOO is 1460 km², AOO is 16 km², the number of locations is 4. Besides Armenia the species grows in East Transcaucasia, West Iran.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower and middle mountain belts, at the altitudes of 650–1850 meters above sea level, on dry stony slopes, among shrubs, in open juniper forest and phryganoid vegetation. Flowering from April to May, fruiting from May to June.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by land development and grazing.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: survey on population numbers and range, search of new habitats, monitoring of the state of the population.